

КОНСПЕКТУВАННЯ ЯК ВАЖЛИВА СКЛАДОВА НАВЧАННЯ

Вінницький національний технічний університет

Анотація

У роботі досліджено конспектування як важливий процес навчання. Встановлено, що конспектування – це складна розумова діяльність, під час якої відбуваються розуміння, відбір та фіксування почутого (прочитаного). Представлено й проаналізовано нові методи конспектування. Визначено, що створення конспекту допомагає глибше зрозуміти тему та запам'ятати її.

Ключові слова: конспект, конспектування, нотатки, методи конспектування.

Abstract

The paper examines note taking as an important learning process. It is established that taking notes is a complex mental activity, which helps to create an understanding, selection and image of what is heard (read). New methods of note taking are presented and analyzed. It is determined that creating a synopsis helps to understand the topic better and remember it.

Keywords: synopsis, summarizing, note taking, methods of note taking.

Стрімкий інформаційний розвиток суспільства спонукає людей постійно навчатися, здобувати нові знання, самовдосконалюватися та всебічно розвиватися. Зорієнтуватися в потоці інформації, зрозуміти, сприйняти та засвоїти прочитане допомагає конспектування.

Л. Виготський, Г. Гранік, О. Корніяка, В. Павлова досліджували психологічні особливості конспектування. Створення конспектів, стилі оформлення, способи розміщення матеріалу представили у своїх розвідках А. Коваль, М. Пентиліук, Т. Симоненко. Специфіку формування вмінь конспектувати у студентів вивчали П. Білоус, Т. Лобода, Г. Марковець, Г. Онуфрієнко. Проте малодослідженими залишаються новітні методи конспектування.

Уміння конспектувати необхідне для здобуття знань. Конспектування – це одна з основних стратегій ефективного навчання. За допомогою конспекту можна виділити й зафіксувати важливу інформацію, зберегти її на будь-якому носії і, найголовніше, – запам'ятати. Конспектування сприяє підвищенню рівня знань здобувача, забезпечує можливість багаторазового повторення інформації, яке допоможе запам'ятати матеріал на тривалий час. Проте конспект стане у пригоді лише тоді, коли розкриватиме тему, буде зрозумілим та зручним для використання. Якісний конспект містить чітко сформульований виклад основних положень теми.

Конспектування розвиває увагу, уяву, критичне мислення, оскільки одночасно зі слуханням відбувається складна розумова діяльність: аудіювання, тобто слухання й розуміння тексту, аналіз та кодування почутого у формі слів, малюнків, схем. Слухання й відбір інформації – це одночасні дії, оскільки швидкість розумових процесів значно вища, ніж мовних. Згодом у мозку відбувається переформулювання відібраних даних, підготовка їх до письмової чи друкованої фіксації. Результатом цього процесу є запис вторинного тексту – конспекту, який характеризується єдністю, змістовністю, цілісністю. Конспектування і синхронної інформації, й асинхронної сприятиме кращому розумінню основних понять.

Для фіксації інформації можна використовувати як мовні (ключові поняття, конструкції, кліше, скорочення), так і графічні засоби (виділення іншим кольором, підкреслення, розрідження понять, схеми тощо).

У процесі конспектування внаслідок кодування інформації в слова, символи, картинки виникають нові нейронні зв'язки, які зберігають почуте (прочитане) у довготривалій пам'яті. Особливо конспектування ефективне тоді, коли здобувач формулює речення самостійно, тобто відбувається генеративне конспектування, а не записує інформацію дослівно – негенеративне конспектування. Отже, студенти досягають оптимальних навчальних результатів при вибіркового записуванні перефразованої важливої інформації.

Дослідники стверджують, що конспектування потребує більше зусиль ніж читання, але менше ніж створення оригінального тексту [1, 291 - 312 .]

Пітер Браун та Марк Макданіель у «Make It Stick» зазначають, що при пасивному написанні конспекту засвоєний матеріал зберігається в короткотривалій пам'яті. Підтверджує цю теорію описаний у роботі «Make It Stick» експеримент, який полягав у тому, що одна група студентів переписала конспект, інша – створила самостійно. Згодом респонденти виконали тестові завдання: вищий рівень знань продемонстрували студенти, котрі створювали власні конспекти. Вони запам'ятали інформацію, оскільки працювали з нею [2]. Крім того, сприяє запам'ятовуванню і кількаразове повторення зафіксованої в нотатках інформації.

Розрізняють різні методи конспектування, розглянемо найпоширеніші. Популярний серед студентів для опрацювання великого обсягу інформації **метод Корнелла**, який запропонував професор Корнелльського університету. Цей метод відрізняється від інших макетом сторінки. На аркуші вгорі потрібно провести горизонтальну лінію для написання дати, теми, ще одну лінію – внизу, там буде місце для анотації, яку варто створити протягом доби після засвоєння матеріалу. Це допоможе упорядкувати думки, виокремити важливу інформацію. Вертикальною лінією розділити основну частину сторінки на дві частини: праворуч ширша для запису конспекту, ліворуч вузла для написання основної інформації (правил, формул, дат, коментарів, запитань, підказок). Цей метод підходить для створення нотаток з усіх дисциплін. До переваг належать: швидке створення, зручне опрацювання й використання, узагальнення інформації. Основним недоліком є те, що потрібно витратити час на підготовку бланка та написання резюме.

Метод боксів полягає в тому, що кожен блок теми записують у невеликих квадратах. Матеріал чітко структурований. Такий варіант оформлення полегшує засвоєння інформації, оскільки увага концентрується лише на певному аспекті проблеми. Зручно використовувати цифрові програми для створення таких нотаток.

Використовуючи **метод нумерації (метод речення)**, інформацію записують у вигляді основних положень, які нумерують. Такий метод зручний для використання, зацікавить студентів, які вміють чітко й лаконічно формулювати думки. Можна вказувати покликання на вищеописані факти, зазначаючи номер тези. Це один з найпростіших методів.

Створюють конспекти і за допомогою **методу таблиць**. Дозволяє порівнювати факти, знаходити подібне та відмінне, сприяє запам'ятовуванню. У такий спосіб упорядковують почуте за спільними елементами.

Для встановлення логічних зв'язків та швидкого запам'ятовування застосовують **метод індексів**. В оформленні конспектів активно використовують піктограми, контейнери, рамки, іконки, стрілки, які можна ставити як в тексті, так і на полях. Варто обов'язково записати умовні позначки на форзаці зошита. Такий метод допомагає швидко упорядкувати інформацію.

Метод ментальних карт (інтелект-карт) – ефективний спосіб оформлення конспекту, який вимагає осмислення та аналіз почутого. Запропонував метод Ентоні Б'юзен та розглядав карти як інструмент для запам'ятовування, навчання, планування, візуалізації. Його ж брат Беррі доводив, що це потужний інструмент для розвитку мислення людини, особливо логічного та творчого. Використовують дискрети, аудіали, візуали, кінестетики. Суть інтелект-карт полягає в пов'язуванні окремих елементів головним чином асоціативними зв'язками. Зручно в такий спосіб опрацьовувати й фіксувати великі теми. Посередині карти пишуть тему, від якої ставлять стрілки до ключових понять. Кожна наступна лінія повинна вести до певного ключового елементу. Такий конспект демонструє логічні зв'язки, складні концепції в лаконічній формі, полегшує запам'ятовування завдяки візуалізації матеріалу. Метод сприяє розвитку логічного мислення, уваги, уяви. Поєднання слів з малюнками допомагає запам'ятати інформацію, оскільки певні поняття пов'язують з образами.

Щоб підготуватися до сприйняття інформації й підвищити ефективність процесу конспектування потрібно:

- Заздалегідь дізнатися тему заняття.
- Попередньо ознайомитися з темою, визначити основні проблеми, які будуть представлені, щоб активно працювати, брати участь в обговоренні.
- Повторити раніше вивчений матеріал, пов'язаний з новою інформацією.
- Намагатися бути уважним та організованим.
- Обрати метод конспектування залежно від дисципліни, теми, мети.

Отже, активне конспектування допоможе сконцентрувати увагу, засвоїти матеріал. Попередній перегляд теми сприятиме підвищенню рівня засвоєних знань. Конспектування впливає на процес навчання будь-якої людини та його результат. Для створення якісного та чіткого конспекту потрібно оволодіти майстерністю та докласти значних зусиль.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Piolat, A. , Olive, T. , & Kellogg, RT (2005). Пізнавальні зусилля під час створення нотаток. *Прикладна когнітивна психологія* , 19 , 291 - 312 .
2. Peter C. Brown, Mark A. McDaniel, Henry L. Roediger III. Belknap Press: An Imprint of Harvard University Press; 1st edition . April 14, 2014. 336 p.
3. Корбут А. Заметки о ведении конспекта во время университетских лекций. Академическая лекция: преподавание и исследование: сб. науч. ст. под ред. Т.В. Тягуновой, А. А. Полонникова. Минск: БГУ, 2010. С. 92 – 125.
4. Шевчук О. М. Формування у старшокласників уміння конспектувати навчальні тексти на уроках рідної мови. Автореферат дис. канд. пед. наук. К., 2009. 27 с.

Стадній Алла Сергіївна – кандидат філологічних наук, доцент кафедри мовознавства, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця.

Stadnii Alla Sergiivna – *Candidate of Philology, Senior Lecturer, Department of Linguistics, Vinnitsa National Technical University, Vinnitsa, e-mail: stadniy.alla@ukr.net*